

Katarzyna TOMCZYK

Akademia Nauk Stosowanych w Nowym Sączu, Polska

ORCID: 0009-0004-3606-2403

KULTURA W ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ – ANALIZA I OCENA NA PRZYKŁADZIE GMINY KAMIENICA

Streszczenie

Kultura stanowi nieodłączny element ludzkiej egzystencji i jest obecna w różnych etapach życia człowieka, nierozdzielnie i stale wpływając na poszczególne jego aspekty. Jest zbiorem wielu wartości i norm, które mają stały wpływ na kształtowanie się istoty ludzkiej, jej tożsamości, zwyczajów i poczucia przynależności do zamieszkiwanego regionu. Dziedzictwo kulturowe pozostawione przez poprzednie pokolenia odgrywa kluczową rolę w rozwoju kultury, stanowiąc źródło wiedzy i inspiracji. To również szansa dla kolejnych pokoleń, umożliwiającą rozwój zarówno duchowy, jak też materialny, nie zapominając przy tym o pozostawionej kulturze i tradycji. Kultura i dziedzictwo kulturowe pozwalają na rozwój społeczno-gospodarczy, który prowadzi do bezustannego postępu społecznego.

Słowa kluczowe: kultura, kultura lokalna, folklor, dziedzictwo kulturowe, sylwetka społeczno-gospodarcza, rozwój kultury, rozwój społeczno-gospodarczy.

CULTURE IN THE DEVELOPMENT OF LOCAL COMMUNITIES – ANALYSIS AND EVALUATION BY EXAMPLE MUNICIPALITY OF KAMIENICA

Summary

Culture is an inseparable element of human existence and is present at various stages of human life, inextricably and constantly influencing its individual aspects. It is a set of many values and norms that have a constant impact on the formation of the human being, his identity and customs, and the sense of belonging to the region he inhabits. The cultural heritage left by previous generations plays a key role in the development of culture, providing a source of knowledge and inspiration. It is also an opportunity for future generations, enabling both spiritual and material development, without forgetting about the culture and tradition left behind. Culture as well as cultural heritage allow for socio-economic development, which leads to continuous social progress.

Keywords: culture, local culture, folklore, cultural heritage, cultural development, socioeconomic development.

Wprowadzenie

Celem artykułu jest zaprezentowanie zależności pomiędzy kulturą a rozwojem społeczno-gospodarczym i nakreślenie znaczenia kultury jako czynnika kształtującego społeczeństwo. Analiza i ocena tych zagadnień ukazana jest na przykładzie gminy Kamienica.

Kultura i rozwój od wielu lat są tematem rozmów oraz spekulacji, a na temat ich wzajemnego powiązania powstało mnóstwo artykułów i książek. W. Knieć stwierdza, że od wielu lat prowadzone są badania, które mają na celu poznanie wpływu lokalnej kultury na rozwój wsi, gmin czy regionów (2020, s. 93). Patrząc z tej perspektywy, wydaje się, że temat tej relacji jest już przestarzały i został w pełni zrozumiany, zwłaszcza biorąc pod uwagę ilość lat poświęconych na badanie tego zjawiska. Niemniej jednak, jak pisze K. Ciechorska-Kulesza, „analizując coraz to nowszą literaturę wydaje się, że temat jest wciąż aktualny” (2020, s. 7). Dzisiejszy świat opiera się na niustających, dynamicznych zmianach, które mają charakter wielopłaszczyznowy, ponieważ wywierają wpływ na ludzką egzystencję w wielu jej aspektach. Związek kultury z rozwojem wpływa na wiele sfer ludzkiej egzystencji i zmienia się z każdym kolejnym pokoleniem. Obejmuje takie sfery życia ludzkiego, jak: sferę społeczną, ekonomiczną czy technologiczną.

Kultura odgrywa kluczową rolę w kontekście kształtowania się społeczności na wielu jej płaszczyznach, m.in. wpływa na tożsamość, język, zwyczaje czy wiele innych wartości. Pozwala na rozwój edukacji, co prowadzić może do budowania społeczeństwa nowych możliwości, opierającego się przede wszystkim na empatii, moralności oraz kreatywnym wykorzystaniu kultury, tradycji i dziedzictwa kulturowego pozostawionego przez przodków. K. Jagodzińska w pracy pt. *Kultura a rozwój* opisuje, że edukacja kulturowa może wydawać się daleka od problematyki związanej z rozwojem gospodarczym, niemniej jednak jest kluczowa w tworzeniu społeczeństwa kreatywnego, które buduje otoczenie odpowiednie do tworzenia innowacji (2013, s. 329).

Dalsza część artykułu poświęcona jest kolejno: szczegółowemu omówieniu istoty pojęcia „kultura” i jej roli w życiu człowieka, przeanalizowaniu możliwych kierunków wpływu kultury na rozwój społeczno-gospodarczy, przybliżeniu bogactwa kulturowego badanej gminy, z koncentracją na jej wpływ na miejscowy rozwój społeczno-gospodarczy oraz podsumowaniu wniosków i końcowych spostrzeżeń.

1. Pojmowanie istoty kultury i jej roli w życiu człowieka

„Kultura [łac. *cultura* ‘uprawa’, ‘pielęgnowanie’, (...) całość duchowego i materialnego dorobku ludzkości. Kultura to wdrażanie w życie i pielęgnowanie tego, co cenne (wartości) dla czyjegoś rozwoju lub przekształcenie życiowego środowiska (świata lub jego dowolnego aspektu) w celu nadania mu wartości” (Antosik i in., 2009, s. 314).

Kultura jest jednym z podstawowych i najważniejszych, a zarazem wieloznacznych pojęć w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych (Żuk, 2016, s. 89). Jest zbiorem wielu wartości, norm, przekonań, tradycji, zwyczajów, sztuki, języka i innych elementów, które wpływają na kształtowanie się tożsamości oraz stylu życia danej grupy społecznej. W niniejszym artykule definicja słowa „kultura” odnosi się do działań kulturowych, dziedzictwa kulturowego, edukacji kulturowej i twórczości artystycznej.

Kultura pojawia się w życiu każdego człowieka i we wszystkich jego aspektach, co pozwala na wyróżnienie istoty ludzkiej spośród innych stworzeń. Towarzyszy człowiekowi od pradawnych lat aż do współczesnego wieku. Na przestrzeni kilkuset lat pojęcie „kultura” zmieniało się w miarę rozwoju społecznego, jednak wciąż wielu ludzi sprowadza jej definiowanie do znacznie węższego zakresu niż ma to miejsce w teorii. Jedni skupiają uwagę na aksjologii i postrzegają kulturę jedynie jako ciąg wartości duchowych, a inni identyfikują ją w znacznie szerszym kontekście, uwzględniając też osiągnięcia technologiczne (Ibidem, s. 89).

Ludzka egzystencja opiera się na wykreowaniu wartości materialnych i duchowych. Wszystkie wartości tych dwóch aspektów, materialnego i duchowego, jak też sposoby ich tworzenia i realizacji, w szczególności dla ciągłego rozwoju cywilizacji, określamy jako kulturę. Odnosi się ona do wszystkiego, co zostało stworzone przez człowieka, a także do tego, co przewyższa i sprzeciwia się naturze (Skrzydlewski, 2001, s. 344).

Kultura jest zatem zbiorem wszystkich osiągnięć ludzkości zarówno w sferze duchowej, jak i materialnej. Obejmuje nie tylko efekty pracy czy jej wytwory, wiedzę, ale również umiejętności, które stanowią fundament w stawianiu czoła wyzwaniom praktycznym i teoretycznym (Ibidem, s. 344).

Każde następne pokolenie zaczyna swoją egzystencję nie tylko w środowisku naturalnym, ale również w rzeczywistości pełnej wartości materialnych oraz duchowych, wykreowanych przez poprzednie pokolenia (Ibidem, s. 344). Niemniej jednak, kultura to coś więcej niż jedynie bierne przechowywanie dziedzictwa materialnego i duchowego pozostawionego przez naszych przodków. Polega ona na kreatywnym oraz aktywnym wykorzystaniu tych aspektów w celu polepszenia jakości życia (Ibidem, s. 346). Dlatego kultura odnosi się zarówno do wartości materialnych, jak i duchowych, ponieważ mają one wpływ na rzeczywistość, kształtując tym samym daną jednostkę i społeczeństwo do niej przypisane (Boski, 2009, s. 29-30).

Człowiek tworzy kulturę, a kultura tworzy człowieka. Stwierdzenie to doskonale określa fakt, że istota ludzka nabywa umiejętności, zdobywa wiedzę, kierunkuje swoje uczucia i emocje poprzez przystosowanie się do środowiska kulturowego, w którym przebywa na co dzień. Z tego też względu zarówno sam człowiek, jak i całe społeczeństwo nie mogą rozwijać się i funkcjonować bez kultury (Skrzydlewski, 2001, s. 344).

Kulturę definiować możemy jako cel rozwoju, niemniej jednak musi być ona postrzegana zarówno jako podmiotowość rozwoju, jak i czynnik przyspieszający rozwój (Janikowski, 2009, s. 29).

Ważnym elementem w rozwoju kultury są jej uwarunkowania. Wyróżniamy dwie podstawowe kategorie uwarunkowań kulturowych: wewnętrzne, czyli takie, na które człowiek ma wpływ, dlatego są od niego zależne, a także uwarunkowania zewnętrzne, czyli takie, które nie są warunkowane przez człowieka, dlatego nie ma na nie wpływu. Wyodrębniamy cztery podstawowe rodzaje zewnętrznych uwarunkowań rozwoju kultury, którymi są: uwarunkowania ekonomiczne, społeczno-klasowe, historyczne i polityczne (Gajda, 2008, s. 90).

W rozwoju kultury uwarunkowania ekonomiczne są czymś koniecznym, a zarazem oczywistym. Uwarunkowania te w znacznym stopniu wpływają na społeczeństwo, choćby przez poprawę jakości życia i zaspokojenie podstawowych potrzeb człowieka. Korzystne warunki ekonomiczne w dużym stopniu sprzyjają rozwojowi kultury, ale też przyczyniają się do wewnętrznego wzbogacenia człowieka (Ibidem, s. 90).

Uwarunkowania społeczno-klasowe w znacznym stopniu związane są z sytuacją materialną w życiu człowieka. Wydarzenia i okresy historyczne oraz ich charakterystyczne cechy ukształtowały kulturę i jej rozwój. Dzisiejszy świat utożsamia kulturę z instytucjami publicznymi i środkami masowego przekazu, którymi są m.in.: książki, prasa czy Internet. Ludzkość współczesnego wieku kieruje się kategoriami społecznymi, takimi jak: pochodzenie, wiek, płeć, wykształcenie i inne, kształtując tym samym kulturę, która wpływa na interpretację różnych aspektów życia ludzkiego (Ibidem, s. 90-91).

2. Wpływ kultury i dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-gospodarczy

Rozwój jest podstawowym i długotrwałym procesem, który odzwierciedla zmiany w określonym aspekcie rzeczywistości. Przez ostatnie dekady rozwój stał się głównym tematem wielu rozmów, zarówno w naukowej społeczności, jak również w świecie osób wpływających na kształtowanie się programów i strategii, których podstawowym celem jest wdrażanie procesów rozwojowych do społeczeństwa (Lisocka-Jaegermann, 2011).

Rozwój definiowany jest jako proces przechodzenia od prostszego do bardziej zaawansowanego stanu lub formy. W języku polskim pojęcie to odnosi się do przemian ilościowych lub jakościowych, które są wynikiem określonych zdarzeń mających miejsce w konkretnym czasie. Każdy rozwój jest postrzegany i oceniany poprzez swój wymiar ilościowy lub jakościowy. Rozwój ilościowy odnosi się do zwiększenia obiektu, ocenianego w kategoriach liczby i intensywności opisujących go cech. Rozwój jakościowy dotyczy z kolei zmiany struktury zbioru właściwości konkretnego obiektu, do której prowadzi zmiana poszczególnych jego cech i relacji między nimi. Często jednak zmiany jakościowe występują jako efekt zmian ilościowych (Parysek, 2018, s. 38-39). Często jednak zmiany jakościowe występują jako efekt zmian ilościowych, co oznacza, że zwiększenie liczby lub intensywności pewnych cech obiektu (zmiany ilościowe) może prowadzić do przekształceń w jego strukturze i organizacji (zmiany jakościowe).

Rozwój społeczno-gospodarczy jest procesem kształtowanym przez wartości oraz normy społeczne. Ważnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi jest współdziałanie różnych modeli organizacji społecznej. Możliwość rozwoju cywilizacji uzależniona jest od wykorzystania różnego rodzaju zasobów, m.in. takich jak ziemia czy praca ludzka, które nie stanowią produktu gospodarki. Wzrost gospodarczy warunkowany jest przez zasady rynkowe, co doprowadziło do konieczności dostosowania się innych systemów społecznych (Hausner, 2013, s. 36-37).

Rozwój społeczny kształtuje rozwój gospodarczy, a gospodarczy kształtuje społeczny. Bez jednego nie ma drugiego, nie można osiągnąć trwałego i efektywnego udoskonalenia, jeżeli cała uwaga i wkład pracy będą opierały się na ulepszaniu tylko jednego komponentu (Ibidem, s. 21).

W niniejszym artykule rozwój społeczno-ekonomiczny rozumiany jest jako złożony proces, który odnosi się do poprawy zarówno warunków społecznych, jak i ekonomicznych w poszczególnych grupach społecznych. Rozwój społeczno-ekonomiczny jest szerokim pojęciem, obejmującym różne aspekty życia ludzkiego – od wzrostu gospodarczego po poprawę jakości życia, zdrowia, edukacji i równości społecznej.

Wzajemne relacje pomiędzy gospodarką a kulturą są ważne dla rozwoju lokalnej społeczności. Związek pomiędzy tymi dwoma obszarami wpływu jest obserwowalny przez pryzmat różnych teorii społecznych, takich jak marksizm czy teorię M. Webera³. Głównym zamierzeniem marksizmu było założenie, że gospodarka, polityka i kultura są ze sobą silnie powiązane. M. Weber twierdził z kolei, że gospodarka i kultura to dwie różne dziedziny, które mogą na siebie wpływać, ale tylko w zależności od konkretnej sytuacji społecznej oraz historycznej. Dogłębna analiza wyżej wymienionych teorii pozwala na zobrazowanie gospodarki i kultury jako relacji niezupełnie jednoznacznej, a zarazem złożonej oraz wielowymiarowej. Możemy wyróżnić trzy istotne aspekty tej relacji. Po pierwsze, gospodarka i kultura są widocznie zróżnicowanymi częściami organizacji

³ Max Weber (1864-1920) – niemiecki socjolog, historyk, ekonomista, prawnik, religioznawca i teoretyk polityki.

społecznych, lecz mimo to są ze sobą powiązane. Po drugie, wzajemnie wpływają na siebie, gospodarka kształtuje kulturę, a kultura kształtuje gospodarkę. Ostatnią z wyszczególnionych relacji jest postrzeganie gospodarki jako dziedziny bardziej ogólnej, zależnej od własnej dynamiki, np. popyt, podaż, natomiast kultury jako bardziej szczególnej, odnoszącej się do konkretnych kontekstów historycznych i kulturowych (Gorlach, Grodny, Klekotko, 2010, s. 308).

Przemiana społeczeństwa jest procesem, który polega nie tylko na zainteresowaniu człowieka rozwojem kultury, ale również na jego czynnym udziale w tym zjawisku. Zaangażowanie społeczeństwa w rozwój kultury w znacznym stopniu przyczynia się do generowania innowacji, pobudzenia kreatywności oraz przedsiębiorczości w danym społeczeństwie. Warto zaznaczyć, że społeczeństwo w efekcie jest głównym podmiotem rozwoju, a kultura jest kształtowana przez jego aktywność oraz wyobraźnię, zaś samo zjawisko rozwoju kultury kierunkowane jest przez człowieka. Ważnym elementem tego procesu jest umiejętność tworzenia i wykorzystania wiedzy lokalnej (Hausner, 2013, s. 82).

Edukacja kulturowa jest procesem, który obejmuje wiele różnorodnych obszarów. Nauczanie kultury może odbywać się zarówno w szkołach i innych instytucjach, jak też w świecie fizycznym i wirtualnym. Podstawowym celem tego procesu jest rozwijanie ludzkich umiejętności oraz kompetencji z dziedziny kultury. Wiele badań wskazuje powiązanie między kulturą a światem rzeczywistym, mówiąc o tym, że kultura ma duży wpływ na kształtowanie się społeczeństwa. Dlatego edukacja jest opłacalną inwestycją w budowaniu trwałego społeczeństwa, dążącego do rozwoju, opartego na kreatywności i innowacji (Jagodzińska, 2013, s. 342-343).

Dziedzictwo kulturowe coraz częściej przestaje się traktować jako hamowanie rozwoju, a wręcz przeciwnie – zaczyna się dostrzegać jego potencjał. Dziedzictwo wskazywane jest jako ważny czynnik odnoszący się do rozwoju ekonomicznego oraz społecznego w Polsce (Helpa-Liszkowska, 2013, s. 5). Ma zatem duży wpływ na rozwój lokalny i istotne jest jego finansowanie.

Dziedzictwo kulturowe to pojęcie złożone i wieloaspektowe. Można uznać, że dziedzictwo jest głównie świadectwem życia naszych przodków oraz przekształconym krajobrazem przez ludzi (Duriasz-Bułhak, Połomski, Potok, 2011, s. 9). Można więc wyłonić dwie grupy dziedzictwa: materialne i niematerialne (duchowe). Dziedzictwo materialne jest stosunkowo łatwe do zdefiniowania. W jego skład wpisują się tzw. zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. Jeżeli mówimy już o dziedzictwie niematerialnym, musimy wziąć pod uwagę szeroką kategorię składników kultury. Do elementów kultury niematerialnej zaliczane są m.in.: obrzędy, zwyczaje, rytuały, wytwarzanie przedmiotów, prowadzenie gospodarstwa, folklor muzyczny, taneczny i słowny oraz wiele innych (Ibidem, s. 10-14). Należy jednak wziąć pod uwagę, że piastowanie niematerialnego dziedzictwa jest znacznie bogatsze i niesie ze sobą większy potencjał, lecz jest je trudniej dostrzec i wykorzystać. Nie zmienia to jednak faktu, że o rozwój dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego należy dbać jednakowo.

Jedną z głównych zalet dziedzictwa materialnego jest wpływ na rozwój turystyki. Pozostawione zabytki decydują o atrakcyjności regionu, co wiąże się z przyciąganiem turystów, a więc z rozwojem lokalnym. Rozwój turystyki kulturowej łączy w sobie aspekty ekonomiczne i kulturowe. Wpływ na to ma zarówno zwiedzanie zabytków, jak i elementy

dziedzictwa niematerialnego (np. folklor, tradycyjne umiejętności). Kultywowanie tradycji może się odbywać m.in. poprzez festiwale folklorystyczne, które przyciągają ludzi zainteresowanych kulturą (Hełpa-Liszkowska, 2013, s. 11).

Niemniej jednak rozwój danej jednostki nie kończy się tylko na promocji oraz atrakcyjności dla pozyskiwania inwestorów, nowych mieszkańców bądź turystów. Proces ten opiera się na kwestiach znacznie szerszych niż tylko te wyżej wymienione. Istotnym czynnikiem jest również umiejętność odszukania i wykorzystania własnych zasobów oraz skupienie uwagi na poprawie jakości życia mieszkańców (Hausner, 2013, s. 101-102).

3. Bogactwo kulturowe gminy Kamienica: siła wzrostu

Kamienica jest gminą o charakterze wiejskim, która odznacza się niezwyklejmi walorami turystyczno-krajobrazowymi. Leży w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie limanowskim. Całkowita powierzchnia gminy wynosi 95,2 km², co stanowi 10% powierzchni całego powiatu. Jest malowniczym miejscem, znajdującym się na terenie dwóch subregionów klimatycznych, Beskidu Wyspowego i pasma Gorców, dzięki czemu wyróżnia się spośród innych gmin przez unikatowy krajobraz, a także zróżnicowane warunki pogodowe. Na terenie gminy znajdują się obszary zaludnione i leśne, obejmujące pasmo Gorców aż po najwyższy szczyt Turbacz. Stanowią one aż 60% powierzchni całej gminy, z czego 19% to obszary leśne, należące do Gorczańskiego Parku Narodowego. Przez dolinę gminy przepływa jedna z najbardziej malowniczych rzek Beskidu Wyspowego – Kamienica, której źródło znajduje się na zboczach Turbacza, a jej ujście w miejscowości Zabrzeż, gdzie stanowi lewy dopływ rzeki Dunajec. W skład gminy wchodzi pięć sołectw: Kamienica, Szczawa, Zasadne, Zbudza oraz Zalesie. Wszystkie te miejscowości charakteryzują indywidualne walory przyrodnicze i turystyczne.

Zgodnie z dostępnymi informacjami z Banku Danych Lokalnych, gmina Kamienica w roku 2022 liczyła 7 822 mieszkańców, z czego 49,8% stanowili mężczyźni, a 50,2% kobiety⁴. Średni wiek mieszkańców gminy w danym roku wynosił 36,8 lat i był stosunkowo niższy od średniego wieku wszystkich obywateli Polski, ale i mieszkańców województwa małopolskiego. W roku 2022 odnotowano 24,3% mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym, 60,5% w wieku produkcyjnym oraz 15,2% w wieku poprodukcyjnym. Na 1 000 mieszkańców w niniejszym roku przypadało 365 osób pracujących, z czego 29,4% pracowało w sektorze rolniczym, 27,8% w przemyśle oraz budownictwie, 16,4% w branży usługowej, a 1,4% w sektorze finansowym. Niemniej jednak w roku tym odnotowano również 261 osób bezrobotnych, co szacunkowo określa stopę bezrobocia rejestrowanego na poziomie 8,2%.

Według danych z Centralnej Ewidencji i Informacji o działalności Gospodarczej, w gminie Kamienica istnieje 362 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Znaczną większość stanowią firmy jednoosobowe, które dają pracę głównie właścicielom. Niemniej jednak warto zwrócić uwagę na fakt, że na jej terenie istnieje kilkanaście działalności gospodarczych, które dają zatrudnienie zarówno mieszkańcom gminy, jak też osobom z zewnątrz. Ponadto, część firm, głównie z branży budowlanej, zatrudnia mieszkańców gminy, ale swoje usługi świadczy w całej Polsce, a nawet poza granicami kraju. Dlatego pracownicy tylko formalnie są zatrudnieni w rodzimej gminie, a swoją pracę wykonują w delegacji. W gminie istnieje możliwość zatrudnienia m.in. w administracji publicznej,

⁴ GUS – Bank Danych Lokalnych (stat.gov.pl, dostęp: 13.12.2023).

obiektach handlowych i niewielkich lokalach gastronomicznych. Obserwuje się też wzrost zainteresowania działalnością gospodarczą o charakterze turystycznym i rekreacyjnym, niemniej jednak w głównej mierze są to indywidualne gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty czy domki letniskowe pod wynajem.

Gmina Kamienica stanowi społeczność należącą do Górali Sądeckich, inaczej nazywanych Góralami Białymi. Grupa ta, ze względu na widoczne różnice kulturowe, dzieli się na trzy poszczególne subregiony: kamienicki, do którego należą sołectwa gminy Kamienica, a także łącki i jazowski. Na terenie tej gminy aktywnie działa wiele zespołów regionalnych i innych inicjatyw kulturowych, których głównym celem jest promowanie gminy oraz pogłębianie i pielęgnowanie tradycji swych przodków. Osobami żywo zaangażowanymi w tradycję, folklor, kulturę i jej działalność są zarówno osoby dorosłe, jak też dzieci i młodzież, co pokazuje, że życie kulturowe w gminie jest zróżnicowane.

Dziecięcy Zespół Regionalny „Zasadnioki” zapoczątkowany został w roku 2004, powstając przy Szkole Podstawowej im Marii Konopnickiej w Zasadnem. Założycielem zespołu i jednocześnie jego opiekunem jest Bożena Gierczyk, a podopiecznymi są dzieci i młodzież, którzy prezentują folklor górali łąko-kamienickich poprzez pokazywanie tańca, pieśni, strojów, gwary czy dziecięcych gier i zabaw. Zespół gościnnie występuje na wielu wydarzeniach kulturowych zarówno w rodzimej gminie, Polsce, jak i poza jej granicami (np. Słowacja, Niemcy, Francja i Litwa), czym wzbogaca przebieg danego przedsięwzięcia i umila czas osobom w nim uczestniczącym. Grupa na swoim koncie zgromadziła wiele cennych nagród – wielokrotnie była laureatem na różnych festiwalach folklorystycznych i konkursach, m.in.: Limanowska Słaza, Karpacki Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych w Rabce-Zdrój, Gminny Konkurs Gawędziarski „Gorczańskie Bajanie”, Gminny Przegląd Pieśni Regionalnej „Komionickie Śpiywki, Kamionickie Gronie”, Ogólnopolskie Spotkanie Grup Kolędniczych Pastuszkowe Kolędowanie w Podegrodziu, Powiatowy Przegląd Zespołów Kolędniczych „Zagrojcie Ta Turoniowi”, Konkursie Muzyk, Instrumentalistów, Śpiewaków Ludowych i Drużbów Weselnych w Podegrodziu i w Przeglądzie Młodzieżowych Kapel Ludowych „Zagroj mi muzycko” w Pałacu Młodzieży w Nowym Sączu. Warto wspomnieć, że podopieczni zespołu są też zdobywcami wielu indywidualnych nagród w ww. festiwalach i konkursach. Zespół w latach 2010, 2015 i 2024 został zakwalifikowany do udziału w Międzynarodowym Festiwalu Dziecięcych Zespołów Regionalnych „Święto Dzieci Gór” w Nowym Sączu, co zalicza do swoich najważniejszych sukcesów i osiągnięć.

Zespół Regionalny „Gorce” powstał w roku 1952 przy Świetlicy Wiejskiej w Kamienicy. Założycielami zespołu są m.in. Rozalia Rajnfus, Anastazja Wojcieszek, Władysław Opyd, Stanisław Chmielowski i Stanisław Kurzeja. Obecnie patronat nad zespołem objął Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Kamienicy, a jego kierownikiem jest Elżbieta Citak. Zespół w swoim repertuarze posiada wiele wartościowych programów, takich jak dawne obrzędy i obyczaje oraz obrazy życia codziennego, np. „Wesele góralskie”, „Tarcie lnu” czy „Kumotry”. Prezentuje tańce grupowe, np. polka z przyśpiewkami, polka goniona, walc kamienicki, taniec wykonywany przez kobiety (zielona) oraz tańce dla mężczyzn (zbójnicki, hajduk). Podopiecznymi zespołu są mieszkańcy gminy powyżej 15. roku życia. Zespół Regionalny „Młode Gorce” powstał w 1999 roku i od tej pory stanowi dopełnienie zespołu „Gorce”. Działalność zespołu zapoczątkowała Rozalia Rajnfus, a obecnym kierownikiem jest również Elżbieta Citak. Grupa ta stanowi pomost między dziecięcym a dorosłym Zespołem Regionalnym, dlatego skupia dzieci i młodzież do 15. roku życia.

Zarówno „Gorce”, jak i „Młode Gorce” są laureatami wielu konkursów i festiwali, a na swoim koncie zgromadzili wiele cennych nagród, m.in. na Festiwalu Folklorystycznym Limanowska Słaza, Festiwalu Folkloru Górali Polskich w Żywcu, Konkursie Muzyk, Instrumentalistów, Śpiewaków Ludowych i Drużbów Weselnych „Druzbacka” w Podegrodziu, Międzynarodowym Festiwalu Folkloru Karpat w Trzcinicy czy Wojewódzkim Sejmiku Wiejskim Zespołów Teatralnych w Bukowinie Tatrzańskiej. Zespół zajmował też wysokie miejsca w innych konkursach, takich jak: Małopolski Konkurs Obrzędów, Obyczajów i Zwyczajów Ludowych „Pogórzańskie Gody” w Łużnej, Festiwalu Zespołów Regionalnych Beskidu Wyspowego „Beskidzka Podkowiecka” i Międzynarodowym Festiwalu Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem. Do najważniejszych nagród i wyróżnień Zespół zalicza Dyplom Ministra Kultury z nagrodą finansową (1975), Nagrodę im. Prof. R. Rainfussa Żelazny Kohut (1999) oraz Nagrodę Okolicznościową Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z nagrodą finansową (2012).

W gminie Kamienica aktywnie działa sześć Kół Gospodyń Wiejskich: KGW Kamienica Górna (rok powstania 1999, z inicjatywy Danuty Słowik), KGW Kamienica Dolna (rok powstania 2015, z inicjatywy Elżbiety Citak), KGW Zalesie (powstanie: lata 50. XX wieku, z inicjatywy Zofii Karabin), KGW Szczawa (rok powstania 2000, z inicjatywy Stanisławy Chlipały), KGW Zasadne (rok powstania 2001, z inicjatywy Stefanii Gierczyk), KGW Zbludza (rok powstania 1950, przy Związku Samopomocy Chłopskiej). Każde z kół bierze czynny udział w wielu konkursach, festiwalach i wydarzeniach gminnych oraz powiatowych nie tylko na terenie województwa małopolskiego, ale i całej Polski. Koła są laureatami wielu konkursów oraz festiwali, takich jak: Przepatrzwiny Teatrów Regionalnych w Czarnym Dunajcu, Małopolski Przegląd w Marcinkowicach, Powiatowy Przegląd Dorobku Artystycznego i Kulinarnego w Łukowicy, Małopolski Przegląd Dorobku Artystycznego i Kulinarnego w Jabłonce, Przegląd Dorobku Kulinarnego i Artystycznego KGW w Limanowej, Festiwal Smaków w Nowym Sączu.

Związek Podhalan jest organizacją skupiającą rodowitych Górali, którzy pielęgnują i pogłębiają wiedzę o tradycji oraz dbają o kulturę i jej rozwój. Od 2007 roku w gminie istnieje Oddział Kamienica Związku Podhalan. Osobami należącymi do ZP są mieszkańcy gminy. Związek jest organizatorem i współorganizatorem różnych wydarzeń kulturowych w gminie, takich jak: Zapusty po góralsku, Gminny Konkurs Gawędziarski Gorczańskie Bajanie. Ponadto czynnie uczestniczy w wydarzeniach o zasięgu regionalnym i krajowym, takich jak: „Wspólne Kolędowanie górali z Polski, Słowacji i Czech, Europie i całemu światu” oraz Watra pamięci poświęcona św. Janowi Pawłowi II.

Gmina Kamienica słynie również z wielu indywidualnych twórców ludowych, którymi są mieszkańcy gminy, którzy w swoim wolnym czasie podtrzymują tradycję i z zamiłowania do kultury nie pozwalają na jej zapomnienie. Formą, w jakiej wyrażają swoje zamiłowanie kulturą i tradycją, jest tworzenie rękodzieł, takich jak: wyszywanie gorsetów drobnymi koralikami, spodni góralskich i innych elementów tradycyjnych stroi góralskich, haftowanie, szydełkowanie, szycie, bibułkarstwo, rzeźbiarstwo, malarstwo, rysunek. Każdy twórca wzoruje się na materiałach etnograficznych pozostawionych po swych przodkach i dokładnie stara się kształtować rękodzieła na wzór tych materiałów. Warto zaznaczyć, że duża część wytworzonych dzieł zostaje wykorzystana i prezentowana w Zespołach Regionalnych, KGW i innych działalnościach kulturowych, a także przez osoby prywatne.

Na terenie gminy istnieje wiele miejsc, które skupiają społeczność zaangażowaną w kulturę. Jednym z nich jest Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Kamienicy, kiedyś nazywany Gminnym Ośrodkiem Kultury. Podstawowym celem działalności tej instytucji jest integracja społeczności lokalnej, prowadzenie zajęć z dziedziny kultury, sztuki, sportu i rekreacji oraz organizowanie różnego rodzaju wydarzeń kulturowych, imprez lokalnych, konkursów i wystaw. Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji zapewnia pracę dla mieszkańców gminy za pośrednictwem przynależących do niego placówek, takich jak: biblioteki, świetlice środowiskowe, Pijalnia Wód Mineralnych w Szczawie, Hala Widowiskowo Sportowa w Kamienicy oraz Centrum Edukacji i Tradycji. Kluczowym miejscem dla kultury oraz mieszkańców gminy zaangażowanych w jej działalność jest Centrum Edukacji i Tradycji. Placówka powstała w roku 2021 i od tego czasu regularnie prowadzone są tam zajęcia przez wykwalifikowanych specjalistów w dziedzinie tańca i śpiewu, a także w zakresie kultywowania regionalnej tradycji. Celem działalności tej instytucji jest edukowanie oraz inspirowanie dzieci, młodzieży i dorosłych do odkrywania piękna kultury, folkloru i tradycji rodzimej gminy.

Gmina Kamienica znana jest z muzyki, śpiewu góralskiego i gry na instrumentach. Potwierdzeniem tego jest chociażby fakt, że przy GOKSIR działa Ognisko Muzyczne, które jest miejscem rozwijania zainteresowań dla dzieci oraz młodzieży. Podopieczni Ogniska biorą udział w konkursach i są zdobywcami wielu nagród, m.in. w „Konkursie Młodych Wokalistów w Starym Sączu”. Warto wspomnieć, że jedna z podopiecznych Ogniska jest zdobywczynią I miejsca na Międzynarodowym Festiwalu Dzieci i Młodzieży „Orfeusz w Italii”. Ponadto przy GOKSIR działa Orkiestra Dęta, Chór parafialny oraz Kapela Młode Gorce. Na terenie gminy istnieją również inne kapele góralskie, takie jak: Górali, Jare Zytka i Jarzec, które odpłatnie prowadzą imprezy, np. wesela góralskie, ale też nieodpłatnie w ramach pasji grają dla zespołów regionalnych, organizują koncerty czy biorą udział w różnych wydarzeniach kulturowych na terenie gminy.

Coroczną tradycją w gminie Kamienica jest organizowanie imprezy plenerowej zwanej Dniami Gorczańskimi. Wydarzenie to ma na celu przede wszystkim promocję gminy, jej tradycji, kultury i folkloru. Impreza ma charakter ponadlokalny i trwa 2 dni, jest okazją do zaprezentowania różnych elementów kultury lokalnej, np. występy zespołów regionalnych, działalność artystyczna i stoiska z lokalnymi produktami, jedzeniem oraz napojami, ale też wszelkiego rodzaju rękodzielami wykonanymi przez mieszkańców gminy. Wszystkie wyżej opisane działalności kulturowe oraz gościnnie występujące zespoły wzbogacają to wydarzenie, przyciągając gości z całego powiatu, a nawet spoza jego granic.

Gmina Kamienica jest również organizatorem wielu imprez okolicznościowych, które mają na celu upamiętnienie różnych aspektów życia codziennego naszych przodków i istotnych wydarzeń historycznych, wśród których wymienić można: Gminne Dożynki w Zalesiu, Odpust Partyzancki w Szczawie oraz Zrzuty alianckie na Polankach. Ponadto w gminie organizowane są różnego rodzaju konkursy przede wszystkim dla dzieci oraz młodzieży, oferując atrakcyjne nagrody, aby pobudzić zainteresowanie młodych ludzi kulturą i dziedzictwem tradycji lokalnej.

Działalność kulturowa w gminie Kamienica jest nieodłącznym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego tej jednostki, przyczynia się do zachowania, pielęgnowania i promowania bogatej tradycji oraz dziedzictwa lokalnego. Społeczność gminy aktywnie angażuje się w kulturę zarówno poprzez uczestnictwo w zespołach regionalnych, innych organizacjach kultury czy wydarzeniach kulturowych, jak i przez samo organizowanie

różnych wydarzeń, takich jak festiwale folklorystyczne, koncerty, konkursy czy imprezy plenerowe. Zespoły Regionalne, takie jak „Zasadnioki” czy „Gorce”, przez swą działalność tworzą środowisko pozwalające młodym mieszkańcom gminy uczyć się wszelkiego rodzaju tańca, śpiewu, gry na instrumencie, ale i wartości oraz kultury, tradycji i folkloru ich rodzimej gminy. Podopieczni zespołów wykorzystują zdobytą wiedzę i umiejętności, prezentując bogactwo kulturowe gminy na festiwalach i imprezach zarówno krajowych, jak też międzynarodowych. Osiągnięcia zespołów w dziedzinie kultury przyczyniają się przede wszystkim do wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz zwiększenia świadomości kulturowej mieszkańców w każdym wieku. Ponadto, aktywności społeczności gminy Kamienica, takie jak Koła Gospodyń Wiejskich czy Związek Podhalan, pozytywnie wpływają na integrację społeczną oraz pomagają we współpracy między mieszkańcami gminy. Poprzez organizację wydarzeń kulturowych i codzienną działalność na rzecz promocji lokalnej kultury oraz tradycji, organizacje te nie tylko wzmacniają więzi społeczne i wzajemne relacje, ale też tworzą silną wspólnotę, dążącą do nieustannego rozwoju społeczno-gospodarczego rodzimej gminy. Instytucje kultury, takie jak Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji oraz Centrum Edukacji i Tradycji, pełnią istotną rolę w życiu kulturowym gminy Kamienica. Oferując różne zajęcia artystyczne i edukacyjne dla mieszkańców w każdym wieku, dają możliwość rozwijania zainteresowań, zdobywania nowych umiejętności artystycznych oraz poszerzanie wiedzy na temat kultury rodzinnej gminy, co przyczynia się do wzbogacenia oferty kulturalnej gminy. Coroczne organizowanie imprez plenerowych, takich jak Dni Gorczańskie czy inne imprezy okolicznościowe, nie tylko przyciąga turystów, ale również stanowi doskonałą okazję do promocji kultury, tradycji i folkloru gminy Kamienica. Wspieranie lokalnej kultury ma znaczący wpływ na rozwój gospodarczy gminy, a jej aktywne promowanie może nie tylko wzmacniać tożsamość kulturową regionu, lecz także stymulować wzrost ekonomiczny m.in. przez przyciąganie turystów i potencjalnych inwestorów.

Bogactwo kulturowe przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego na wiele sposobów. Kultura jako istotny czynnik przyciągający turystów generuje popyt na usługi turystyczne, lokalne produkty i doświadczenia związane z dziedzictwem kulturowym. Twórczość artystyczna i rękodzieło stanowią podstawę dla rozwoju miejscowej gospodarki, tworząc miejsca pracy w sektorze turystycznym i kreatywnym. Silna kultura i dziedzictwo mogą być używane jako narzędzia promocji, przyciągając inwestorów i przedsiębiorców do regionu, co wspiera wzrost gospodarczy, tworząc nowe miejsca pracy i zwiększając lokalny dochód. Miejsca z bogatym dziedzictwem kulturowym często stają się atrakcyjnymi miejscami do życia. Zwiększenie atrakcyjności regionu może przyciągać nowych mieszkańców, co wspiera rozwój społeczności i gospodarki lokalnej. Kultura nie tylko przekazuje historię i dziedzictwo, ale także uczy wartości społecznych, kreatywności i innowacyjności. Edukacja kulturowa rozwija umiejętności społeczne i przyczynia się do rozwoju kapitału ludzkiego, kluczowego dla długoterminowego rozwoju społecznego oraz gospodarczego. Silna tożsamość kulturowa buduje więzi społeczne oraz integruje społeczności lokalne, co jest kluczowe dla stabilności i rozwoju społecznego. Kreatywne podejście do dziedzictwa kulturowego może stymulować innowacje, jak również rozwój technologiczny, np. przez nowe technologie w ochronie zabytków czy cyfrowe platformy promujące kulturę.

Podsumowując, bogactwo kulturowe nie tylko kształtuje tożsamość i dziedzictwo, ale także wspiera rozwój społeczno-gospodarczy przez turystykę, edukację, innowacje i integrację społeczną.

Dziedzictwo kulturowe stanowi nieodłączny element rozwoju społeczno-ekonomicznego danej jednostki, pozytywnie wpływając tym samym na różne aspekty życia lokalnej społeczności. Poprzez dziedzictwo kulturowe, rozumiane jako festiwale czy tradycje, następuje wzrost gospodarczy chociażby przez przyciąganie turystów, co przyczynia się do zwiększenia popytu na usługi turystyczne oraz lokalne produkty. Organizowanie różnych wydarzeń kulturowych jest doskonałym sposobem na promowanie gminy, co przyczynia się do przyciągania turystów nie tylko z kraju, ale i z zagranicy. Jest to też doskonały sposób na rozwijanie miejsc pracy poprzez otwieranie różnego rodzaju punktów usługowych, co przekłada się na wzrost lokalnego PKB. Przemysł kreatywny, będący częścią sektora kultury, dostarcza wiele nowych miejsc pracy np. dla artystów czy osób zajmujących się organizacją wydarzeń. Dziedzictwo kulturowe stanowi integralną część programów edukacyjnych, co przekłada się na kreatywne rozwijanie umiejętności i wiedzy przede wszystkim wśród młodych ludzi. Organizowanie wszelkiego rodzaju warsztatów lub szkoleń ściśle związanych z dziedzictwem kulturowym pozytywnie zatem wpływa na zwiększenie kompetencji zawodowych i kreatywność mieszkańców. Inicjatywy związane z dziedzictwem kulturowym często wiążą się ze zrównoważonym jego zarządzaniem, gdyż wpływa to nie tylko na ochronę cennych zasobów, ale także zapewnia ich dostępność dla przyszłych pokoleń. Jest to kluczowe, ponieważ współpraca międzypokoleniowa sprzyja wymianie wiedzy i doświadczeń, co jest ważne dla spójności społecznej i nieustannego rozwoju ekonomicznego. Dziedzictwo kulturowe ma dogłębny wpływ na rozwój społeczno-ekonomiczny, co jest ważnym elementem strategii rozwoju, gdyż przyczynia się to do generowania licznych korzyści zarówno obecnym, jak też przyszłym pokoleniom.

4. Wyniki badania ankietowego

W niniejszym podrozdziale zostaną przeanalizowane i zaprezentowane wyniki przeprowadzonego badania ankietowego. Ankieta powstała w celu zgromadzenia informacji dotyczących kultury oraz jej rozwoju w gminie Kamienica w opinii jej mieszkańców. Stanowiła kluczowy element pracy dyplomowej pt. *Uwarunkowania kulturowe w rozwoju gminy Kamienica* przez dostarczenie niezbędnych danych i informacji do przeprowadzenia analizy i przedstawienia odpowiednich wniosków.

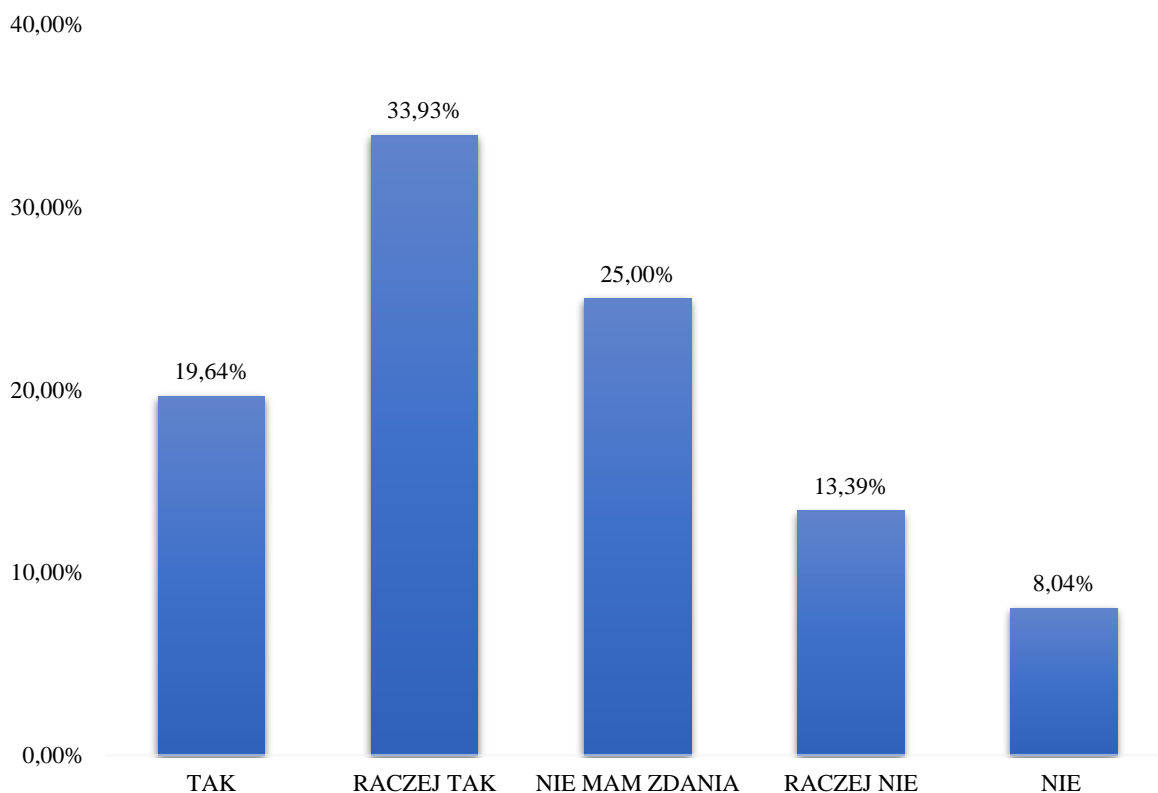
Gmina Kamienica posiada wysoki potencjał w dziedzinie kultury, na co wskazuje wysokie zaangażowanie mieszkańców w jej rozwój, promowanie, a także pogłębianie wiedzy i przekazywanie jej młodemu pokoleniu. Kultura jest ważnym elementem w działaniach gminy, która – jak wiemy – ma obowiązek ją chronić, promować i rozwijać, dlatego rola Samorządu Gminy w kulturze jest czymś oczywistym.

W celu poznania opinii mieszkańców na temat kultury i jej rozwoju oraz wpływu na wizerunek, jak również na jakość życia społeczności lokalnej gminy Kamienica zostały przeprowadzone badania. Metoda badawcza opierała się na sondażu diagnostycznym, a narzędziem badawczym była ankieta, która składała się z 21 pytań, łącznie z metryczką. Kwestionariusz ankiety został udostępniony w formie elektronicznej dla mieszkańców gminy Kamienica. Badanie odbyło się całkowicie anonimowo, a wzięło w nim udział

112 osób, w tym 81 kobiet (72%) i 31 mężczyzn (38%). Ankieta została umieszczona na moim profilu na Facebooku, dlatego odpowiedzi, które uzyskałam, pochodzą od osób posiadających konta na tym portalu społecznościowym.

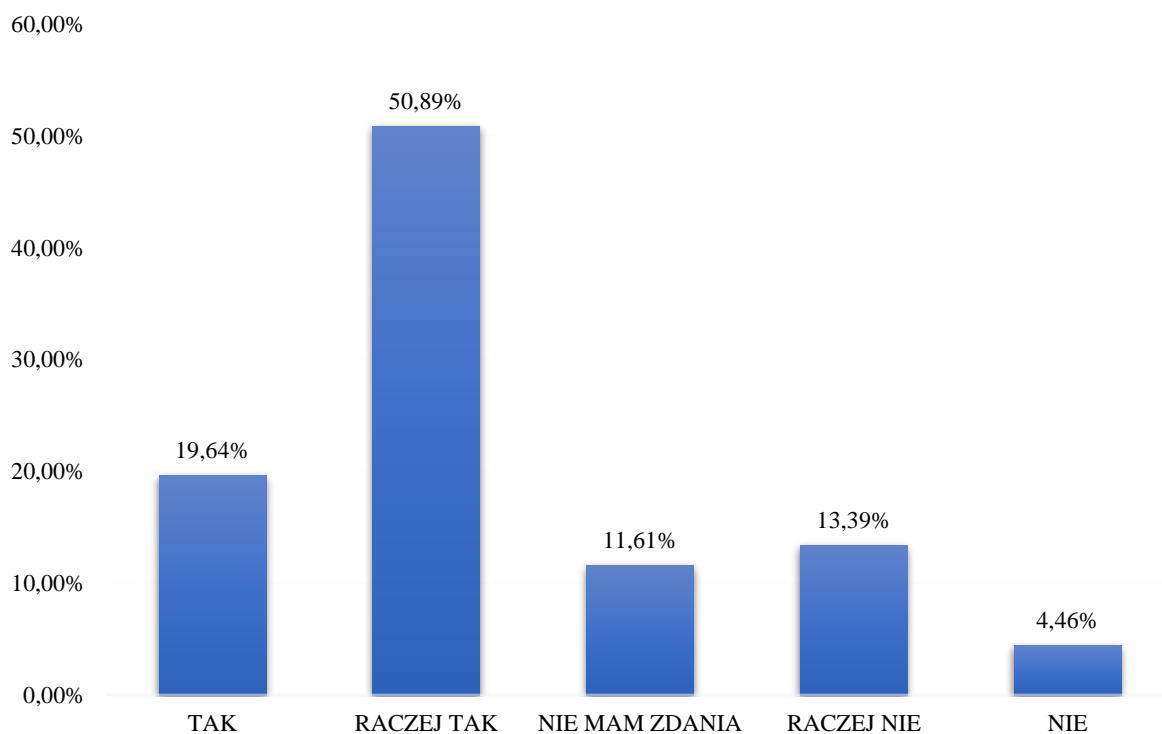
W moim badaniu dokonano podziału respondentów ze względu na trzy grupy wiekowe. W wieku przedprodukcyjnym (poniżej 18 lat) w badaniu wzięło udział tylko 5 osób (4,46%), w wieku produkcyjnym (od 19 do 65 lat) odpowiedzi udzieliło 101 osób (90,18%), a w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat) badanych było 6 osób (5,36%). 7 osób (6,25%) posiada wykształcenie podstawowe, 63 osoby (56,25%) wykształcenie średnie, a 42 osoby (37,50%) wykształcenie wyższe. Zdecydowana większość mieszkańców gminy Kamienica, którzy wzięli udział w badaniu, należy do grupy produkcyjnej i posiada wykształcenie średnie.

Jednym z głównych pytań skierowanych do mieszkańców było: „Czy jest Pan/Pani zadowolony/a z rozwoju kultury i jej działalności w gminie Kamienica?”. Analizując wyniki, można zauważyć, że społeczność gminy Kamienica biorąca udział w badaniu jest zadowolona z rozwoju kultury w ich rodzimej miejscowości. Zadowolenie może być wynikiem tego, że duży odsetek osób ankietowanych jest aktywnie zaangażowany w życie kulturowe. Żywy udział respondentów w kulturze prowadzi do wzmocnienia relacji między społecznością zamieszkującą gminę oraz pomaga w budowaniu poczucia wspólnoty i przynależności, co w efekcie przekłada się na rozwój lokalnej gospodarki. Wysoki poziom zadowolenia respondentów będących mieszkańcami gminy Kamienica z rozwoju lokalnej kultury potwierdza, że kultura jest kluczowym elementem w budowaniu tożsamości społecznej i poczucia przynależności do danego regionu (wykres 1).

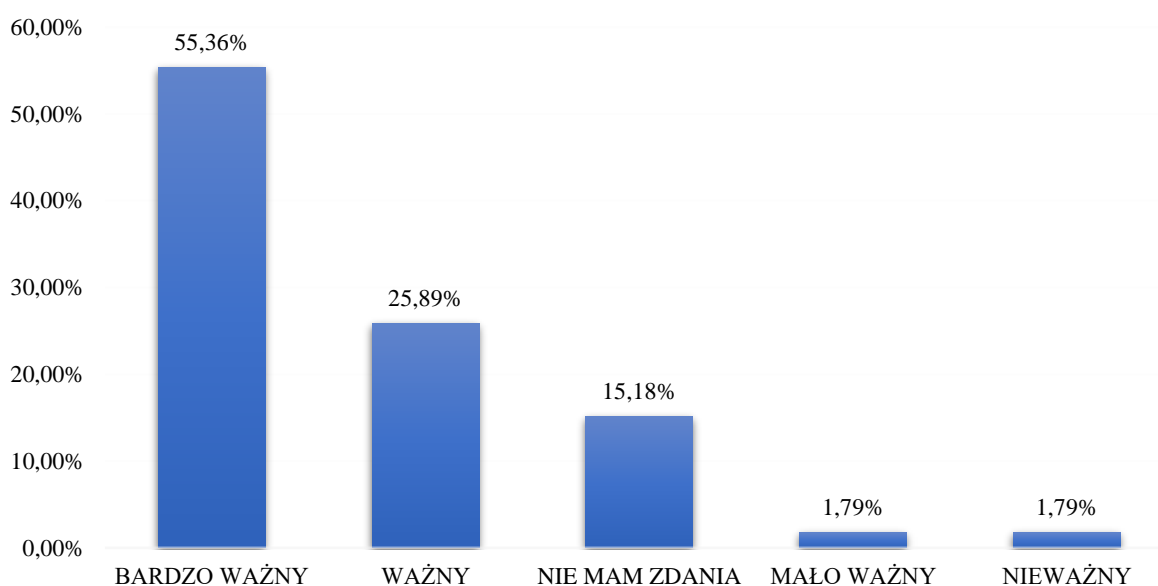
Wykres 1. Zadowolenie z rozwoju kultury w opinii mieszkańców gminy Kamienica.
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w gminie Kamienica.

Ważnym pytaniem skierowanym do respondentów było też: „Czy według Pana/Pani, następuje rozwój kultury w gminie Kamienica?”. Znaczna część osób ankietowanych na postawione pytanie odpowiedziała twierdząco. Powodem takich odpowiedzi może być fakt, że gmina Kamienica posiada wysoki potencjał w dziedzinie kultury. Respondenci chętnie biorą czynny udział w życiu kulturowym, o czym świadczy duża wiedza na ten temat. Kolejnym powodem pozytywnych odpowiedzi najprawdopodobniej jest fakt, że osoby posiadające bogatą wiedzę na temat kultury, jak również starsi mieszkańcy gminy chętnie przekazują te wartości młodym ludziom. Dlatego z każdym rokiem odnotowuje się coraz większe zainteresowanie kulturą i jej działalnością wśród dzieci i młodzieży, które chętnie biorą udział w różnego rodzaju zajęciach i z pasją reprezentują gminę. Wszystko to jest dużą szansą dla rozwoju lokalnej społeczności chociażby przez fakt, że gmina posiadająca tak bogatą kulturę ma dużą szansę na promocję, co może pozytywnie przełożyć się na rozwój lokalnego biznesu np. w branży turystycznej, w tym powstawanie nowych miejsc pracy m.in. dla mieszkańców gminy. Świadomość mieszkańców dotycząca kultury oraz rozwoju jest kluczowa, ponieważ znacząco przyczynia się do poznawania i zrozumienia wartości kultury oraz jej wpływu na postęp rozwoju gminy Kamienica. Inicjatywy kulturowe nie tylko zwiększają świadomość społeczną, ale także wzmacniają wspólnotę lokalną oraz integrację społeczną, co wpływa na jakość życia mieszkańców. Rozwój kultury jako dziedzictwa, sztuki, tradycji i wartości społecznych ma istotne znaczenie dla budowy tożsamości lokalnej oraz dla różnorodnych aspektów rozwoju społecznego i ekonomicznego gminy Kamienica. Pozytywna ocena respondentów dotycząca kultury w gminie Kamienica potwierdza, że kultura i dziedzictwo kulturowe mogą stanowić istotny czynnik, stymulujący rozwój społeczno-gospodarczy przez tworzenie atrakcyjnego wizerunku regionu i przyciąganie turystów (wykres 2).

Wykres 2. Efektywność rozwoju kultury w opinii mieszkańców gminy Kamienica.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w gminie Kamienica.

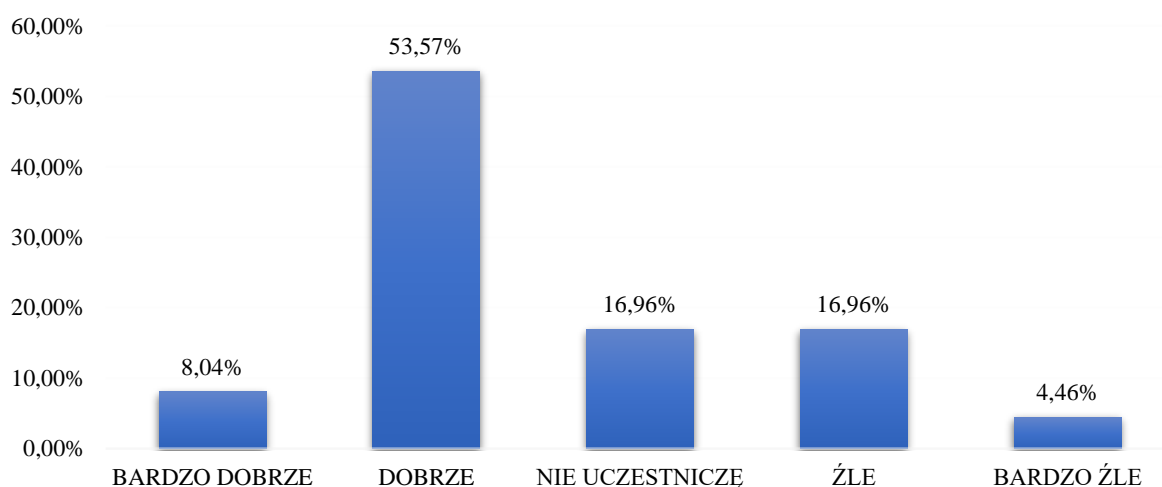
Kolejne kluczowe pytanie skierowane do osób ankietowanych brzmiało: „Na ile ważny dla Pana/Pani jest rozwój kultury w gminie Kamienica?”. Rozwój kultury jest istotny dla respondentów będących mieszkańcami gminy, o czym świadczyć może to, że społeczność jest mocno związana z kulturą, dlatego zależy im na jej rozwoju. Istotne dla osób ankietowanych jest dbanie o kulturę i przekazywanie jej młodemu pokoleniu. Jak wiadomo, przyczynia się to do znacznego wzrostu zainteresowania kulturą młodych ludzi, co w efekcie przekłada się na zachowanie wartości i kultury oraz stałe przekazywanie jej z pokolenia na pokolenie. Kontynuacja kultury i ciągłe jej pielęgnowanie nie tylko wzmacnia tożsamość społeczną, ale przede wszystkim wpływa na rozwój tej społeczności w wielu aspektach, takich jak choćby edukacja. Jak wiemy z rozdziału wcześniejszego, gmina Kamienica słynie z edukowania młodego pokolenia, m.in. poprzez organizowanie różnego rodzaju warsztatów, lekcji muzyki czy tańca. Dlatego warto tutaj wspomnieć, że kluczowe dla rozwoju takich aspektów jest inwestowanie w miejsca kultury, gdyż są one równie istotne w kreowaniu wizerunku gminy i w znacznym stopniu wpływają na jakość życia mieszkańców. Takie miejsca nie tylko przyczyniają się do zainteresowania kulturą lokalnej społeczności, ale i przyciągają turystów, gości oraz potencjalnych inwestorów. Ponadto tego typu placówki pozwalają na tworzenie nowych miejsc pracy przede wszystkim dla mieszkańców gminy, którzy mają dużą wiedzę na temat kultury i tradycji. Dobrze widoczna tutaj jest zależność między kulturą a rozwojem, ponieważ tworzenie miejsc kultury przyczynia się do zainteresowania kulturą, a zainteresowanie kulturą przyczynia się do konieczności tworzenia większej ilości tego typu placówek, co za tym idzie – tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze kultury i tradycji. Wysoka świadomość respondentów będących mieszkańcami gminy Kamienica dotycząca znaczenia kultury dla rozwoju lokalnego potwierdza, że kultura odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu społeczeństwa i jest fundamentem jego rozwoju. Wyniki badań wykazały, że zdecydowana większość respondentów uważa rozwój kultury za ważny lub bardzo ważny, co podkreśla, że kultura jest nieodłącznym elementem ludzkiej egzystencji i w znaczący sposób wpływa na kształtowanie się społeczeństwa (wykres 3).

Rysunek 3. Znaczenie rozwoju kultury dla mieszkańców gminy Kamienica.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w gminie Kamienica.

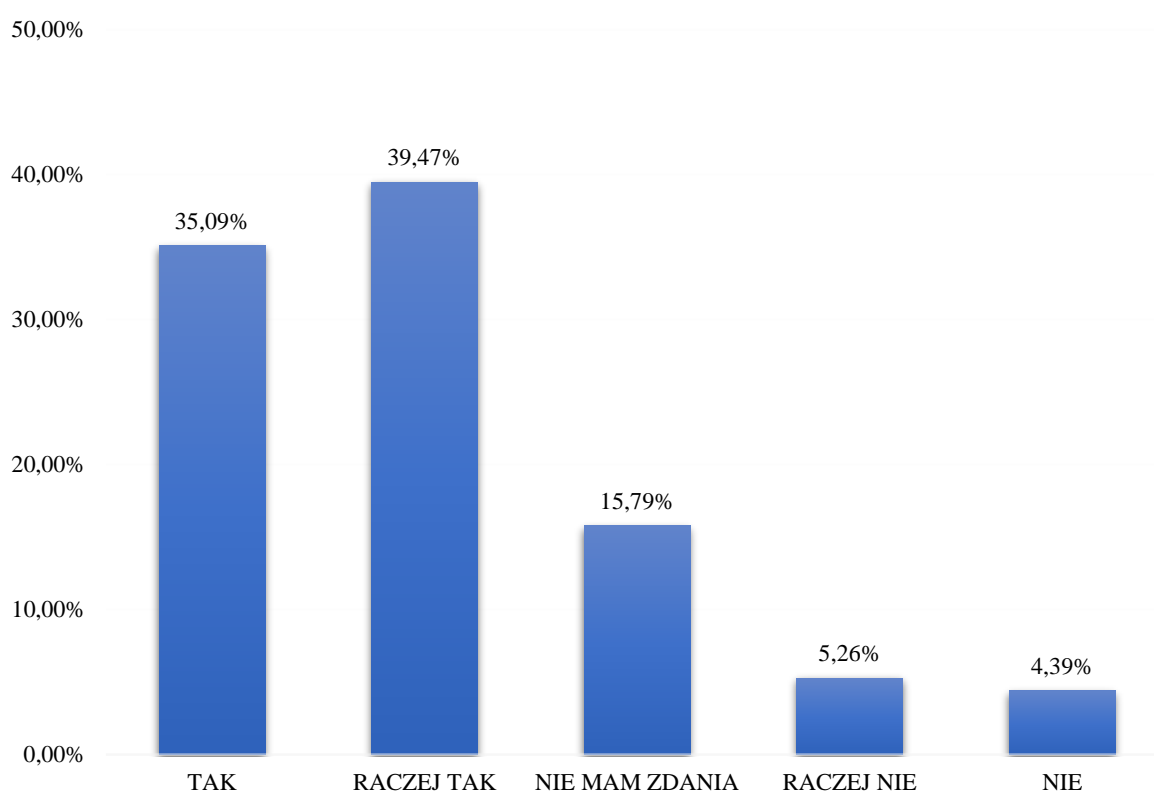
Równie istotnym pytaniem, które zostało skierowane do osób badanych, było: „Jak ocenia Pan/Pani Dni Gorczańskie i inne wydarzenia odbywające się na terenie gminy Kamienica?”. Dokonując analizy tego pytania, można dostrzec, że mieszkańcy gminy Kamienica biorący udział w badaniu oceniają wydarzenia kulturalne na poziomie dobrym. Powodów uzyskania takich odpowiedzi może być wiele. Przede wszystkim tego typu przedsięwzięcia dla mieszkańców są kreatywnym sposobem spędzania wolnego czasu oraz wyrażenia siebie i swoich wartości poprzez czynne uczestnictwo (występy zespołów regionalnych czy innych działalności kulturalnych). Ponadto organizowanie tego rodzaju zdarzeń wpływa na wizerunek gminy, co pozwala na większe zainteresowanie jej kulturą osób gościnnie do niej przebywających i potencjalnych inwestorów. Warto zwrócić uwagę na kwestię, dlaczego największa liczba mieszkańców ocenia wydarzenia kulturalne dobrze, a nie bardzo dobrze. Powodem tego mogą być ich osobiste gusta i preferencje oraz problem w dokładnym zbadaniu oczekiwań mieszkańców gminy co do tego typu przedsięwzięć. Dlatego też w celu jeszcze lepszego odbioru Dni Gorczańskich i innych wydarzeń kulturalnych przez mieszkańców gminy być może kluczowe będzie badanie ich odczuć i potrzeb związanych z tego rodzaju przedsięwzięciami. Pomoże to w trafnym dostosowaniu oferty do potrzeb i zainteresowań mieszkańców gminy oraz jej gości. Wpłynie to na zwiększenie zainteresowania kulturą, tradycją i folklorem gminy, co pozytywnie przełoży się na frekwencję uczestników wydarzeń. Znacznie większe zainteresowanie danymi wydarzeniami też przyczyni się do rozwoju gminy, ponieważ pozwoli np. na zwiększenie dochodów osób prywatnych, którymi są w znaczącej części mieszkańcy gminy, którzy za pozwoleniem Samorządu Gminy biorą bezpośredni udział w imprezie (np. sprzedaż różnego rodzaju przedmiotów, stoiska z jedzeniem i napojami). Warto zaznaczyć, że uczestnictwo w Dniach Gorczańskich jest płatne, co pozwala na zwiększenie dochodów gminy i osób prywatnych. Zespoły regionalne i inne działalności kultury nieodpłatnie występują na Dniach Gorczańskich, czym przyciągają większą widownię i pozwalają na zdobycie jeszcze większych korzyści dla całego przedsięwzięcia. Pozytywne postrzeganie przez respondentów wydarzeń kulturalnych organizowanych na terenie gminy Kamienica potwierdza, że inwestowanie w infrastrukturę kultury może istotnie przyczynić się do wzmacniania więzi społecznych i integracji lokalnej społeczności (wykres 4).

Wykres 4. Ocena Dni Gorczańskich oraz innych wydarzeń kulturalnych odbywających się na terenie gminy Kamienica przez jej mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w gminie Kamienica.

Z analizy pytania: „Czy uważa Pan/Pani, że kultura lokalna gminy Kamienica jest powodem do dumy?” wynika, że respondenci uważają kulturę jako powód do dumy. Istnieje wiele powodów, które na to wpływają. Najważniejszym z nich jest to, że społeczność gminy utożsamia się z lokalną kulturą, traktując ją jak znaczący element w budowaniu ich tożsamości i przynależności do rodzimej gminy. Dlatego rozwój kultury utożsamia się z dumą mieszkańców z kilku kluczowych powodów. Przede wszystkim umacnia tożsamość społeczności, podkreślając tym samym jej niepowtarzalność, jak też wspiera kreatywność oraz innowacje. Dodatkowo, pozytywnie wpływa na wzmocnienie więzi międzyludzkich wśród mieszkańców gminy, a także zwiększa świadomość dziedzictwa kulturowego, co prowadzi do większej dumy z własnej kultury i zaangażowania w jej rozwój (wykres 5).

Wykres 5. Duma z kultury lokalnej w opinii mieszkańców gminy Kamienica.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań przeprowadzonych w gminie Kamienica.

Podsumowanie

Kultura, rozumiana jako ogół wartości, norm, tradycji oraz praktyk typowych dla danej społeczności, jest fundamentalnym czynnikiem w kształtowaniu społeczeństwa i jego rozwoju na wielu płaszczynach. Posiada wysoki potencjał w rozwoju społeczno-gospodarczym danej jednostki, znacząco wpływając na wzrost gospodarczy oraz kształtowanie współczesnego społeczeństwa przez różne aspekty. Kultura jest zbiorem wielu wartości oraz tradycji, co stanowi fundament w kształtowaniu osobowości ludzi współczesnego świata. Rozwój społeczno-gospodarczy skupia się z kolei na społeczeństwie dążącym do poprawy jakości życia przez zwiększenie dobrobytu oraz na osiągnięciu zrównoważonego rozwoju.

Kultura, jako system wartości, norm oraz tradycji, wpływa na kształtowanie się tożsamości mieszkańców danej jednostki i w znacznym stopniu przyczynia się do budowania poczucia przynależności do zamieszkiwanego regionu. Odgrywa istotną rolę w budowaniu silnego, zintegrowanego społeczeństwa, którego celem jest wspólne dążenie do rozwoju. Ponadto sektor kultury wpływa na kształtowanie się wizerunku danej jednostki i jej promocję. Działania wynikające z promowania wizerunku gminy pozwolą przede wszystkim na przyciągnięcie uwagi potencjalnych inwestorów, którzy na terenie danej jednostki chętnie będą chcieli rozwijać swe działalności, czym przyczynią się do rozwoju lokalnej gospodarki. Działania te przyczyniają się również do zainteresowania kulturą turystów gościnnie przybywających do danej miejscowości, co pozwoli na rozwój wielu branż, np. turystyki, poprzez tworzenie nowych schronisk, moteli czy punktów agroturystycznych i gastronomii, przez otwieranie nowych lokali, barów czy restauracji. Ważnym czynnikiem rozwoju lokalnego jest inwestowanie w miejsca kultury, w oparciu chociażby o otwieranie nowych placówek artystycznych. Inwestowanie w kulturę, np. poprzez otwieranie nowych placówek artystycznych, sprzyja rozwojowi społeczno-gospodarczemu, oferując mieszkańcom nowe miejsca pracy i zwiększając atrakcyjność regionu.

Kultura, rozumiana jako zestaw przekonań i praktyk edukacyjnych, w znacznym stopniu wpływa na edukację. Pomaga w budowaniu własnych wartości i wpływa na etykę życia przez naukę tolerancji, szacunku i współpracy. Inspiruje do kreatywnego myślenia, co – jak wiadomo – jest ważne w procesie uczenia się i pomaga w zrozumieniu historii oraz dziedzictwa. Kultura pomaga w rozwijaniu własnych zainteresowań i pasji, co pozytywnie może wpływać na rozwój lokalny w różnych jego dziedzinach. Zestawianie kultury z edukacją jest korzystne, ponieważ tworzy bogate społeczeństwo, które inspiruje młodych ludzi do rozwijania własnego potencjału. Inwestowanie w edukację kultury dla młodego pokolenia jest kluczem do sukcesu, ponieważ to właśnie oni stanowią o przyszłości narodu.

Kultura, w kontekście norm społecznych i etyki pracy, w znacznym stopniu wpływa na rozwój społeczno-gospodarczy. Zrozumienie wzajemnych relacji kultury i rozwoju społeczno-gospodarczego jest ważne do odpowiedniego opracowania strategii rozwoju lokalnego. Inwestowanie w kulturę jest opłacalne zarówno z ekonomicznego, jak również społecznego punktu widzenia. Odpowiednio wykorzystany potencjał kulturowy staje się szansą dla rozwoju lokalnej gospodarki, co można zauważyć na przykładzie gminy Kamiénica. Mieszkańcy dążący do poznawania kultury i przekazywania jej z pokolenia na pokolenie, pokazują tym samym, że zależy im na rozwoju kultury. Przez chęć poznawania oraz propagowania różnych aspektów kultury, aktywnie wspierają jej ewolucję i ciągłość, dążąc do nieustannego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Kreatywne podejście do dziedzictwa kulturowego przyczynia się do stymulowania innowacji i rozwoju technologicznego. Analizując gminę Kamiénica, można dostrzec, że innowacje te mogą przyczynić się do lepszego zarządzania dziedzictwem kulturowym i jego promocji na szerszą skalę, co również może przyciągnąć turystów i inwestorów zainteresowanych nowoczesnym podejściem do kultury.

Samorząd gminy Kamiénica stanowi nieodłączny element w ochronie, promocji i rozwoju kultury oraz odgrywa w nim kluczową rolę. Obowiązkiem władzy lokalnej tej gminy jest wspieranie inicjatyw kulturalnych i dbanie o dziedzictwo kulturowe regionu.

W niniejszym artykule podkreślony został fakt, że skuteczne zarządzanie kulturą przez samorząd może przynieść znaczące korzyści społeczne oraz gospodarcze, w tym wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy.

W rozwoju kultury niezwykle istotne jest uwzględnienie i zrozumienie, na ile jest on ważny dla mieszkańców danej jednostki i jak postrzegają tempo jego rozwoju, gdyż ma to fundamentalne znaczenie dla budowania silnej społeczności, atrakcyjności regionu i stymulowania tempa rozwoju lokalnej gospodarki oraz kreatywności mieszkańców. Analizując wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Kamienica i biorąc pod uwagę te współczynniki, można zauważyć, że zdecydowana większość ankietowanych, niezależnie od wieku, wykształcenia czy sytuacji zawodowej, wykazuje pozytywne nastawienie do rozwoju kultury w tej gminie. Wyraźnie jednak można dostrzec, że zarówno mężczyźni, jak i kobiety w wieku produkcyjnym z wyższym wykształceniem i prowadzący własną działalność gospodarczą w zdecydowanej większości uważają, że rozwój kultury w gminie Kamienica jest dla nich ważny i zauważają postępy w tej dziedzinie, co jest dużym plusem w postępie rozwoju kultury, gdyż może chociażby przekładać się na zwiększenie atrakcyjności oferty dla klientów i tworzenie bardziej przyjaznego środowiska pracy dla pracowników. Warto zaznaczyć, że respondenci poniżej 18. roku życia w zdecydowanej większości też wyrażają pozytywne odczucia o kulturze i jej rozwoju w rodzimej gminie, co wpływa na optymistyczne patrzenie w przyszłość. Pozytywne nastawienie młodych ludzi do kultury pokazuje, że stanowi ona istotną część ich codziennego życia, co pozwala dostrzec, że mimo zmienności pokoleń, kultura jest wciąż aktualnym i fundamentalnym czynnikiem rozwoju we współczesnym świecie. Mimo wielu pozytywnych odpowiedzi, pojawia się również kilka negatywnych odczuć dotyczących kultury oraz jej rozwoju lub brak zdania na ten temat w każdej grupie wiekowej, niezależnie od wykształcenia czy wykonywanego zawodu. Negatywne opinie mieszkańców gminy na temat rozwoju przez kulturę nasuwają myśl o konieczności dalszych badań tej dziedziny, ponieważ być może pozwolą lepiej zrozumieć potrzeby współczesnego świata i oczekiwania mieszkańców względem kultury oraz tempa i sposobu jej rozwoju.

Dlaczego zatem warto inwestować w kulturę? Stanowi ona nieodłączny element ludzkiej egzystencji, wywiera pozytywny wpływ na kształtowanie się społeczeństwa i danej jednostki. Kultura odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu tożsamości społecznej i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, ma istotny wpływ na edukację i rozwój społeczny, przyczyniając się tym samym do rozwoju umiejętności społecznych, kreatywności oraz własnych zainteresowań. Jako istotny element gospodarki, przyczynia się również do stymulowania wzrostu gospodarczego poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, jak też przyciąganie turystów i potencjalnych inwestorów.

Bibliografia

- Antosik, W., Jaskłowska-Ferreras, B., Kardasz, M., Kubalska-Sulkiewicz, K., Rodziewicz, A., Taboryski, W. (2009). *Słownik wiedzy o kulturze*. Warszawa: Arkady.
- Boski, P. (2009). *Kulturowe ramy zachowań społecznych. Podręcznik psychologii międzykulturowej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Ciechorska-Kulesza, K. (2020). Kultura i rozwój – między ciągłością a zmianą. W: K. Ciechorska-Kulesza (red.), *Kultura – tradycja – rozwój. Perspektywy, konteksty, działania*. Gdańsk: Instytut Kaszubski, Nadbałtyckie Centrum Kultury.

- Gajda, J. (2008). *Antropologia kulturowa. Wprowadzenie do wiedzy o kulturze*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Gorlach, K., Grodny, S., Klekotko, M. (2010). *Gospodarka i kultura: problemy wzajemnych relacji*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Hausner, J. (2013). Rozwój społeczno-gospodarczy. W: J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla, (red.), *Kultura a rozwój* (s. 21-38). Warszawa: Narodowe Centrum Kultury.
- Hełpa-Liszkowska, K. (2013). Dziedzictwo kulturowe jako czynnik rozwoju lokalnego. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 1(6), 5-18.
- Jagodzińska, K. (2013). Edukacja kulturalna na rzecz kreatywności i innowacyjności. W: J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla (red.), *Kultura a rozwój* (s. 327-343). Warszawa: Narodowe Centrum Kultury.
- Knieć, W. (2020). Rozwój, kultura i badania. W: K. Ciechorska-Kulesza (red.), *Kultura – tradycja – rozwój. Perspektywy, konteksty, działania*. Gdańsk: Instytut Kaszubski, Nadbałtyckie Centrum Kultury.
- Lisocka-Jaegermann, B. (2011). *Kultura, a rozwój lokalny. Dziedzictwo kulturowe w strategiach społeczno-gospodarczych latynoamerykańskich społeczności wiejskich i małomiasteczkowych*. Warszawa: Wydział Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Parysek, J.J. (2018). *Rozwój społeczno-gospodarczy oraz czynniki i uwarunkowania rozwoju*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza.
- Skrzydlewski, P. (2001). Cywilizacja. W: A. Maryniarczyk (red.), *Powszechna encyklopedia filozofii* (s. 339-340). Lublin: PTTA.
- Żuk, G. (2016). *Edukacja aksjologiczna zarys problematyki*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.